
БЕЗПЕКОВИЙ СТАН ДЕРЖАВИ: ОСВІТНІЙ ІДЕНТИФІКАТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ

У складних та постійно змінних сучасних політичних, економічних та соціальних умовах державотворення України спостерігається загострення суспільних питань як на рівні окремої особистості, так і на рівні малих і великих професійних груп тимчасового та постійного складу і терміну діяльності. Загальний кризовий стан є характерним для всіх складників суспільства і одним з чинників підготовки фахівців, які в змозі швидко адаптуватися до чинних постійних або ситуативних умов професійного середовища та здійснювати в ньому діяльність відповідно до суспільних вимог та набутих компетентностей. Політичні, соціально-економічні зміни, проведення антитерористичної операції, боротьба з пандемією в Україні вимагають від науки, теорії та практики нових підходів до вирішення прикладних завдань (Терентьєва Н. О., Чернявський О. А., 2020).

На початку ХХІ століття задекларовано, що “покликання безпекового існування нашої держави вимагають відтворення і реалізації прав людини, гарантування стабільного розвитку суспільства, збереження і захисту державності, формування навколоукраїнського простору миру, рівноваги, стабільності і безпеки” [5, 5]. Основними державними документами, які регламентують безпековий стан країни є Конституція України, Закони України “Про національну безпеку України” (2018, зі змінами і доповненнями 2020), “Про Раду національної безпеки і оборони України” (1998, зі змінами і доповненнями 2014, 2018), Постанова Верховної ради України “Про концепцію (основи державної політики) національної безпеки України” (1997, зі змінами і доповненнями 2000) та ін., галузеві закони та інші нормативно-правові унормовуючі документи.

Концепцією національної безпеки України засвідчено, що “...Національна безпека України досягається шляхом проведення виваженої державної політики відповідно до прийнятих доктрин, стратегій, концепцій і програм у таких сферах, як політична, економічна, соціальна, воєнна, екологічна, науково-технологічна, інформаційна тощо...” [3].

Проте, на жаль, гарно задекларовані позиції не гарантують їх впровадження й дотримання в реальному світі. Низький рівень довіри до правильності та адекватності владних рішень, низький рівень самосвідомості та виконавської дисципліни в країні (як це наочно продемонстрував двомісячний карантин) засвідчив, що основні позиції щодо забезпечення національної безпеки ми

в змозі доволі ефективно підірвати зсередини, навіть без докладання колосальних зусиль як з боку громад, так і окремих особистостей. Зазначеному сприяє різке зниження рівня загальної культури; якості знань та вимог до прогнозованого елітного складу нації; мотивації до діяльності, спрямованої на розбудову власної держави; натомість спостерігаємо зростання влади грошового компоненту, наклепів, утискань або, навпаки, “залицянь та підлабузництва” до осіб при владі; спроби уникнути відповідальності за наслідки власних рішень, неусвідомлення рівня реальних загроз та інші чинники, про які в наукових розвідках не завжди зручно говорити.

На нашу думку, студентська молодь (як і учнівська) є певним індикатором стану адекватності суспільного розвитку та безпекового стану в державі. Неграмотність, неспроможність висловлювати думки (скоріше, відсутність власних обґрунтованих думок і переконань); пошуки місць, де вже все є і бажано не потрібно нічого робити; розчарування в тому, що залишаються поза увагою соціальних/державних інституцій (і, особливо, освітніх), відчуття непричасності до прийняття важливих рішень внаслідок відсутності приналежності до “клану правлячих” тощо спричинило замкнене коло в сфері освіти: навіщо вчити на високоякісному рівні, якщо контингент (учнівський, студентський) цього не прагне — навіщо вчитися, якщо контингент (вчительський, викладацький) неспроможний або не бажає навчати. Аналогічна ситуація спостерігається і в науковій сфері. Неможливо постановами та нереальними вимогами підвищити науковий рівень дослідницьких робіт, не надаючи державної / фінансової / ресурсної підтримки дослідників (тенденція політизації [4, 207–216]); в той же час зниження вимог до якості наукових досліджень сприяло “розмноженню” так званих фахівців, які отримали наукові ступені та вчені звання в якості “подарункових наборів” на свята (дні народження, річниці тощо) та надалі прагнуть ліквідувати усіх, хто може з часом виказати походження їх дипломів, й утриматися на посадах за рахунок утискань та принижень інших. Зазначене спричиняє знищення свідомої молоді та інтелігенції, цілого покоління.

Подібна ситуація спостерігалась в країні 100 років тому, що підтверджує хвильову теорію. І, на жаль, наскільки слушними лишаються слова С. Єфремова: “... Усе українське руйнується руками самих же українців ... [1, 131]. Наша теперішня школа з гори до самісінького низу — одне суцільне непорозуміння, що плодить саму безграмотність, опортунізм та вислужування, доноси й політичну розпусту...” [1, 181], наскільки слушними стають слова І. Зязюна, промовлені ще у 2005 році: “... Можливо ... прийде нове покоління політиків — не лише з капіталом ... гарним знанням іноземної мови, але й з іншим духовним і душевним світом, що мислять не службово-інструментально, а в контексті цінностей і смислів людського життя і культури...” [2, 19].

Джерела

1. Єфремов С. О. Щоденники. 1923–1929. Київ : ЗАТ “Газета РАДА”, 1997. 848 с.

2. Зязюн І. А. Духовні чинники елітарної особистості. *Розвиток особистості в полікультурному освітньому просторі: Збірка матеріалів Міжнародного конгресу – IV Слов'янські педагогічні читання* (30 червня – 1 липня 2005 р.). Черкаси : Вид-во ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2005. С. 15–19.
3. Постанова Верховної ради України “Про концепцію (основи державної політики) національної безпеки України” (1997, зі змінами і доповненнями 2000). URL : https://ips.ligazakon.net/document/f970003?an=1&ed=2000_12_21
4. Терентьєва Н. О. Розвиток університетської освіти в Україні: тенденції Другої академічної революції : монографія. Черкаси : ФОП Чабаненко Ю. А., 2017. 408 с.
5. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика і безпека України. Людина – Суспільство – Держава – Міжнародні структури : Монографія. К. : НІПМБ, 2004. 352 с.